

UDK 347.236.2:930.255(497.4)

Prejeto: 10. 6. 2004

Materialni popis dela Zbirke urbarjev Arhiva Republike Slovenije – AS 1074, I/2u – I/68u*

JANA LUDVIK

univ. dipl. bibliotekarka

JEDERT VODOPIVEC

dr., svetovalka vlade, Arhiv Republike Slovenije, Zvezdarska 1, SI-1000 Ljubljana

LILIJANA ŽNIDARŠIČ GOLEC

dr., višja svetovalka – arhivistka, Arhiv Republike Slovenije, Zvezdarska 1, SI-1000 Ljubljana

IZVLEČEK

V okviru projekta *Vodnik po urbarjih Arhiva Republike Slovenije* je v pripravi prvi zvezek *Vodnika*, ki naj bi izšel leta 2005. V njem bodo predstavljeni urbarji v Zbirki urbarjev in gosposkiških fondih. Zbirka urbarjev obsega 192 knjig in se glede na format deli na štiri dele, od katerih je eden – tisti, ki zajema knjige formata okrog 30 x 20 cm (višina x širina) – predmet obravnave tega prispevka. Urbarji v Zbirki predstavljajo tipično arhivsko gradivo v knjižni obliki, ki se po materialni strani ne razlikuje od tipičnega knjižnega gradiva. Zato so način in rezultati popisa teh urbarjev lahko v pomoč pri podobnih projektih evidentiranja stanja starejšega gradiva v obliki knjige v vseh ustanovah, kjer hranijo pisno dediščino. Popis in pregled stanja omenjenega dela Zbirke po materialni plati naj bi vodila k ugotovitvi stopnje ohranjenosti in s tem dostopnosti gradiva za uporabnike, k določitvi pogojev njegove uporabe v čitalnici in sprožitvi potrebnih konservatorsko-restavratorskih posegov na poškodovanih knjigah.

KLJUČNE BESEDE: urbar, knjiga, arhiv, materialni popis, poškodbe, strukturni elementi, terminologija, stopnje ohranjenosti

ABSTRACT

CONDITION REPORT ON A PART OF THE URBARIA COLLECTION AS 1074, I/2U – I/68U
IN THE ARCHIVES OF THE REPUBLIC OF SLOVENIJA

The first volume of the *Guidebook of the urbaria in the Archive of the Republic of Slovenia* is being prepared. Its publication is planned for 2005. It will include urbaria from the *Urbaria Collection* as well as urbaria from the *seigniorial fonds*. The *Urbaria Collection* is comprised of 192 books and is divided into four parts according to their size. This paper discusses the urbaria books in the approximate size of 30 x 20 cm. Urbaria in the *Collection* represent the standard book-bound archival material which is, from the material point of view, very similar to standard book material. That is why the method and results of the urbaria inventory can be helpful when preparing similar projects to determine the state of older book-bound material in all institutions where written heritage is stored. Making an inventory and examining the state of the *Collection* material should help us determine the degree of conservation and accessibility, as well as the material usage conditions in the *ARS* reading room. The necessary conservation works on the damaged material can also be undertaken on the basis of this inventory.

KEY WORDS: urbaria, book, archive, material inventory, damage, structural elements, terminology, conservation degrees

* Članek je nastal na podlagi diplomske naloge Jane Ludvik z naslovom *Stanje dela Zbirke urbarjev Arhiva Republike Slovenije*.

Uvod

V Arhivu Republike Slovenije (ARS) je najmanj 21 različnih fondov in zbirk, v katerih so shranjeni urbarji, knjige s popisi dohodkov in pravic zemljiških gospostev. Gre za skupino okrog dva tisoč kosov arhivskega gradiva, ki po večini še ni bilo podrobneje pregledano in popisano. Spomladi leta 2001 pa se je v ARS začel projekt za predstavitev najprej tistih urbarjev, ki jih hrani ta ustanova. Tako je zdaj v pripravi vodnik po urbarjih; prvi zvezek naj bi izšel leta 2005. V njem bodo predstavljeni urbarji *Zbirke urbarjev* in gosposčinskih fondov. *Zbirka* s signaturo AS 1074 obsega 191 knjig in je glede na format razdeljena v štiri dele. Eden – tisti, ki zajema knjige formata pribl. 30 x 20 cm (višina x širina) – je predmet te obravnave. Urbarji v *Zbirki* predstavljajo arhivsko gradivo, ki se po obliki in materialih ne razlikuje od sočasnega knjižnega gradiva. Zato so način in rezultati popisa lahko v pomoč pri podobnih projektih za evidentiranje stanja vsakršnega starejšega gradiva v obliki knjige v ustanovah, ki hranijo pisno dediščino.

Obravnavani del *Zbirke* obsega 68 kosov gradiva, vezanega v knjige, iz časa od 15. do sredine 19. stoletja. Urbarji v tem sklopu nosijo signature I/2u – I/68u. Oznaka I predstavlja del *Zbirke urbarjev* zgoraj definiranega formata. Časovni obseg opredeljujeta najstarejši in najmlajši urbar tega dela, to sta I/49u iz leta 1458 in I/15u, ki vsebuje podatke iz let 1838–1848.

Popis in pregled stanja omenjenega dela *Zbirke* po materialni plati naj bi omogočila oceniti stopnjo ohranjenosti in s tem dostopnosti gradiva za uporabnike, določiti pogoje za uporabo v čitalnici in spodbuditi potrebne konservatorsko-restavratorske posege na poškodovanih knjigah. Rezultati opravljenega popisa so bili ves čas tudi glavni motiv za tovrstno raziskavo, saj na podlagi teh rezultatov lahko ugotovimo, ali so urbarji tega dela *Zbirke* dovolj dobro ohranjeni, ali jih lahko damo na voljo uporabnikom, ali so bili morebiti že opravljeni kakšni posegi na gradivu oziroma ali so potrebni posegi za ohranitev in zaščito na posameznem kosu.

Metodologija dela

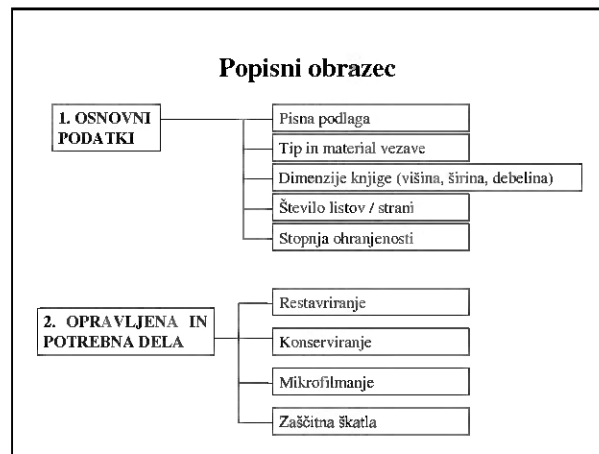
Popis urbarjev je potekal na osnovi prej pripravljenega popisnega obrazca, in to v glavnem v prostorih čitalnice ARS, le popis sedmih urbarjev je bil opravljen v prostorih Centra za konserviranje in restavriranje arhiva, ker so bili le-ti v postopku konserviranja¹ oziroma restavriranja.²

V popis ni vključen urbar I/1u, ker je bil ob izmenjavi gradiva 21. novembra 2001 izročen Deželnemu arhivu v Celovcu.³ Kljub temu je bilo popisanih 68 enot, saj dva urbarja nosita signaturo I/3u, in sicer I/3u-1 in I/3u-2.

Pri popisu so bili na podlagi enotnega popisnega obrazca za vse urbarje upoštevani enaki kriteriji. Struktura obrazca je bila oblikovana po prvotni, že obstoječi različici popisnega lista, namenjenega za popis urbarjev s signaturami 1u – 82u, ki so del iste *Zbirke*.⁴ Po nekaj prvih pregledanih urbarjih pa se je pokazala potreba po dopolnitvi popisnega lista. Obrazec je bil dopolnjen in preoblikovan dvakrat, potem pa je ostal vsebinsko nespremenjen do konca popisa, čeprav bi bilo v posameznih primerih določene rubrike mogoče razširiti in tako podrobneje opisati materialno stanje knjige. Obravnavani del *Zbirke* je bil v celoti pregledan dvakrat. Po končanem popisu je bil narejen čistopis. 68 popisnih listov je bilo združenih in vezanih v celoto; ta je hranjena v čitalnici ARS in bo v prihodnje rabila kot podlaga za nadaljnje raziskave obravnavanega dela *Zbirke* (glej prilogo 1).

2. Popisni obrazec

Popisni obrazec je bil za potrebe popisa prirejen tako, da uporabniku poleg osnovnih podatkov o stanju in dostopnosti daje tudi nekoliko bolj izčrpno informacijo o vrstah poškodb, stopnji ohranjenosti in strukturnih elementih. Zato je razdeljen v pet sklopov (glej prilogo 2 in spodnje shematske prikaze).

¹ Konserviranje je postopek, pri katerem objektu ničesar od začetnega stanja ne odvezamo ali pa dodamo le sekundarne tvarine in predmet obdelamo (utrdimo) tako, da lahko naprej obstaja. (Bogovčič, 1997, str. 66)

² Če predmet restavriramo, pomeni, da ga postavimo v prejšnje stanje, obnovimo, popravimo. Torej je restavriranje podaljšano delo na konserviranem objektu. (Bogovčič, 1997, str. 66-67)

³ Prim. Žnidaršič Golec, 2003, str. 13.

⁴ Obrazec za interno uporabo so vsebinsko izdelale J. Vodopivec, L. Žnidaršič Golec in Maja Remškar.

Slika 1a: Stare kartonske škatle

Slika 1b: Nova zaščitna škatla (pogled v notranjost)

3. STRUKTURNI ELEMENTI KNJIGE	
•Knjižni blok	Enopolni, večpolni, šivani, lepljeni
•Platnice	Opora platnicam, material in dekoracije prevleke
•Vezice	Število in material glavnih vezic
•Kapital	Strukturni, dekorativni, šivani, lepljeni
•Hrbet	Oblika hrbtna in razpiranje knjižnega bloka
•Zapirala	Vrsta zapiral in material, iz katerega so
•Obreza	Dekorirana, nedekorirana

V prvem sklopu so navedeni stanje posamezne knjige ob opisju ter osnovni podatki o njeni zunanji podobi (pisna podlaga, tip in ma-

terial vezave, dimenzije knjige, število listov, število strani, število priloženih listov).

Drugi sklop vključuje podatke o že opravljenih oziroma potrebnih posegih na knjigi (na primer restavriranje, konserviranje, prevezava, mikrofilmanje in zaščita knjige) ter podatek o tako imenovani skupni stopnji njene ohranjenosti (slika 1a–1b).

Tretji sklop je najboljsežnejši in vsebuje podrobnejši opis vsake knjige (slika 2). Razdeljen je na sedem podpoglavij z ustreznimi vsebinami:

KNJIZNI BLOK: navedba podatkov o pisni podlagi in tipu knjižnega bloka (enopolni, večpolni, šivani, lepljeni). Pri večpolnih tipih sta podana še število pol in listov v vsaki poli ter podatek o tem, ali je knjižni blok (oziroma pole v njem) povezan;

PLATNICE: obstajajo ali ne obstajajo, stanje platnic, tip opore in material, iz katerega sta prevleka in dekoracija le-te;

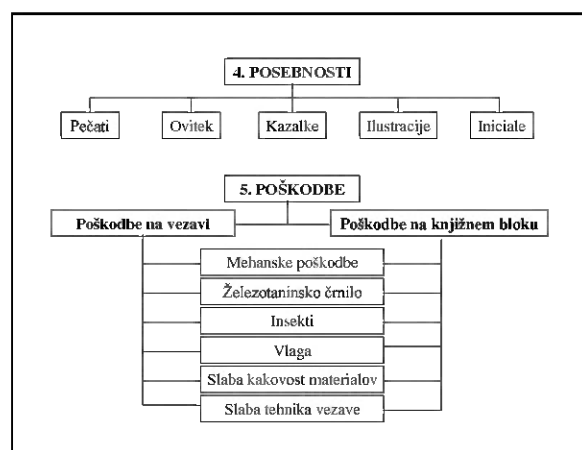
VEZICE: število glavnih vezic in iz katerega materiala so izdelane;

KAPITAL: vloga kapitala (strukturni, dekorativni element, lepljen, šivan). Če kapitala ni, je potrebno ugotoviti, ali je bil potrgan ali sploh ni obstajal;

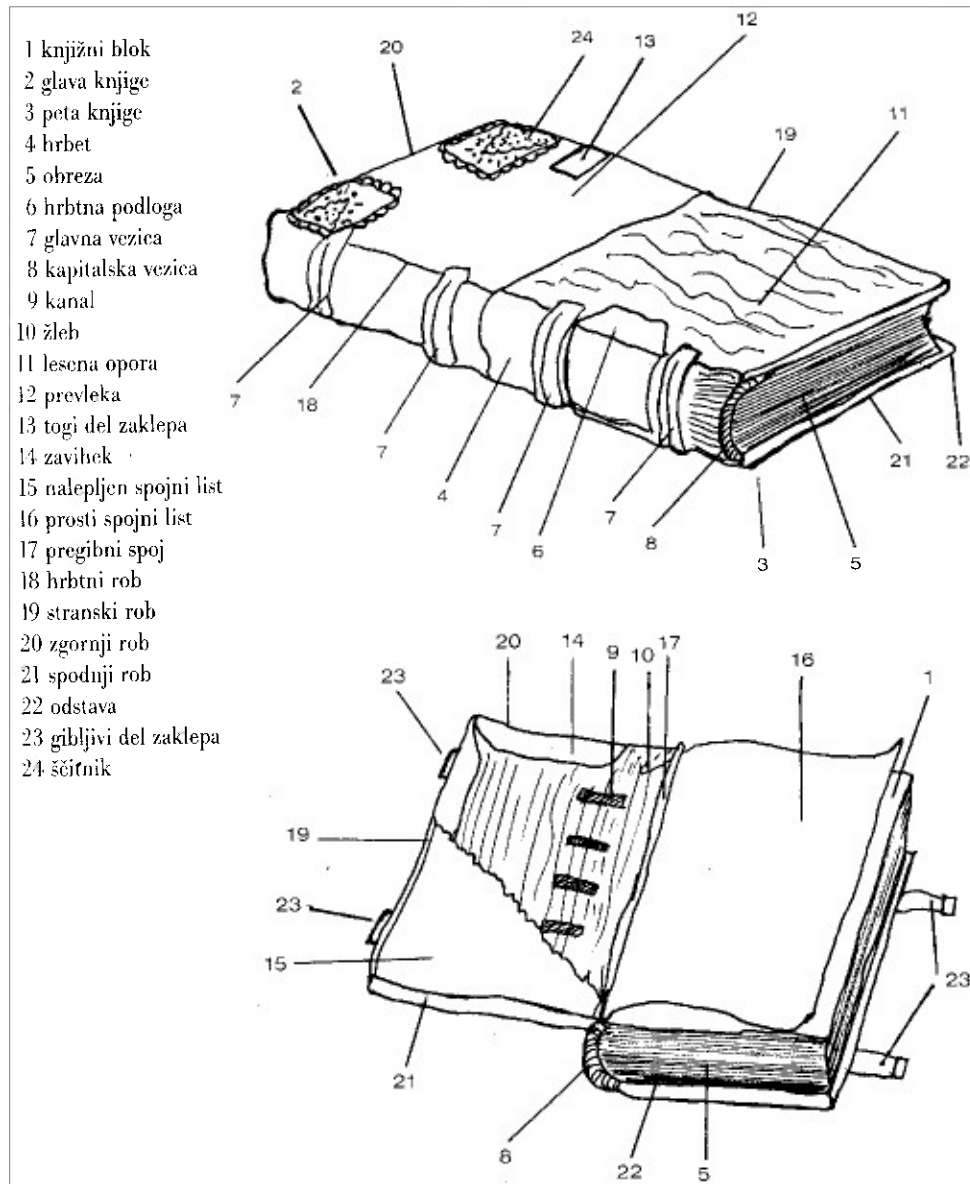
HRBET: oblika hrbtna (raven, konveksen, konkaven) ter razpiranje knjižnega bloka (normalno, štrleče);

ZAPIRALA: vrsta in oblika zapiral ter material, iz katerega so. Če zapiral ni, je potrebno ugotoviti, ali so bila potrgana ali pa jih sploh ni bilo;

OBREZA: nedekorirana ali dekorirana; – če je dekorirana, tudi vrsta dekoracije.

Četrti sklop popisnega obrazca je namenjen morebitnim posebnostim knjig. Med takšne posebnosti prištevamo pečate (slika 3), posebne vrste ovitka, kazalke, iniciale, ilustracije in druge zunanje značilnosti, ki niso značilne, a so lahko izraz obdobja nastanka knjige. Na podlagi teh posebnosti lahko knjige razvrščamo v določene skupine tako po zunanji podobi kot po vsebini.

Slika 2: Strukturni elementi starejše knjige (Vodopivec, 2000, str. 528).

Zadnji, peti sklop prinaša ugotovitve o stopnji ohranjenosti vezave in knjižnega bloka posebej ter poškodbah, ki smo jih evidentirali na enem ali drugem delu knjige. Prepoznane so bile mehanske poškodbe, poškodbe zaradi železotanskega črnila, insektov, vlage, slabe kakovosti materialov, slabe vezave ali druge.

Nekateri podatki so predstavljeni skupaj z merskimi enotami – na primer pri dimenzijah knjige v cm (višina, širina in debelina) in navedbi širine zapiral, če pa je bila knjiga tanjša ali zapirala ožja od 1 cm, je merska enota navedena v mm. Meritve so bile opravljene s šiviljskim metrom in so dovolj natančne za boljšo predstavbo o velikosti knjige.

3. Ugotovitve iz popisa

3.1 Stanje urbarjev

Od 68 pregledanih in popisanih urbarjev jih je kar 47 (69%) ohranjenih v originalnem stanju, torej niso bili deležni nobenih posegov na vezavi ali knjižnem bloku. Restavriranih jih je bilo 13 ali 19%, od tega sedem v celoti (na vezavi in knjižnem bloku), pri treh je bilo restavriranje opravljeno samo na vezavi, pri treh pa samo na knjižnem bloku. Na enem od teh, urbar I/34u, je bilo restavriranje opravljeno že prej; ob popisu je bil urbar še v konservatorsko-restavratorskem postopku prevezave.⁵

⁵ Prevezava je vezava, ki ni prva. Vzroki za prevezavo so lahko

Slika 3: Urbar I/52u: vezan v usnjeno prevleko in z visečim pečatom v novi zaščitni škatli

Knjigoveška prevezava je bila izvedena pri šestih urbarjih (9%), pri tem pa niso vštete restavrirane vezave. Prevezave so opravili že pred desetletji, predvsem zaradi izpadanja listov ali zaradi razrahljane prvotne vezave; ta bi namreč lahko povzročila razpadanje knjižnega bloka.

Od vseh 68 urbarjev je bilo definiranje stanja oteženo le pri dveh urbarjih, in sicer pri I/3u-2 in I/38u. Na prvem sta bila namreč opravljena restavriranje in prevezava. To pomeni, da so na njem opravili knjigoveško prevezavo ter nekaj elementov restavriranja, in sicer zgolj zato, da bi utrdili takratno stanje knjižnega bloka. Zato urbarja oziroma te prevezave ne moremo šteti niti med "čiste" prevezave niti v skupino restavriranih urbarjev; je eno in drugo hkrati. Drugi urbar, I/38u, je bil le delno restavriran, saj je bil poseg opravljen le delno, na platnicah, in ne na celotni vezavi (glej prilogo 3).

3.2 Potrebna dela

Ob temeljitem pregledu vseh knjig je bilo ugotovljeno, da je celotna *Zbirka* z nekaj izjemami zelo dobro ohranjena. Vendar se stanje nekaterih urbarjev s ta hip majhnimi poškodbami ob uporabi počasi slabša. Kot je vidno iz spodnje tabele, je v izjemno slabem stanju urbar s signaturo I/9u in bi ga bilo potrebno v celoti restavrirati. Pri dveh, I/2u in I/20u, pa bi bil potreben postopek restavriranja le na vezavi in morda še majhen poseg na knjižnem bloku. Zaustravitev oziroma preprečevanje širjenja poškodb bi bilo potrebno pri kar 24 (35%) urbarjih, saj so poškodovani toliko, da bi se njihovo stanje ob pogosti uporabi hitreje slabšalo in bi morebiti

različni, bodisi da gre za obrabo bodisi za poškodbe prve vezave ali pa le za vpliv mode. Med prevezave sodijo tudi restavrirane vezave (Vodopivec, 2000, str. 533).

morali že čez nekaj let v restavriranje. Med temi urbarji je eden (I/53u) tak, pri katerem je bilo restavriranje opravljeno, a le na knjižnem bloku, vezava pa je v slabšem stanju in bi jo bilo potrebno obnoviti. Vsekakor bi bilo najbolje, ko bi te poškodbe odpravili čim prej, tako da bi bilo pozneje na originalih izvedenih čim manj posegov (slika 4).

Slika 4: Urbar I/9u: Poškodba, nastala zaradi insektov in pogoste rabe, stopnja ohranjenosti IV.

3.3 Skupna stopnja ohranjenosti⁶

Tako imenovana skupna stopnja ohranjenosti je stopnja ohranjenosti urbarja v celoti in predstavlja možnost za njegovo uporabo. Skupna stopnja je "rezultat" stopnje ohranjenosti vezave in stopnje ohranjenosti knjižnega bloka. Pri določanju stopnje ohranjenosti gradiva je pomembno, da pravilno ocenimo ohranjenost njegovih vitalnih delov. Sam videz poškodbe nas lahko zavede, saj je velikokrat prizadet le estetski del, manj pa strukturni ali narobe.

Za ocenitev ohranjenosti in dostopnosti gradiva so določene štiri glavne stopnje:

ODLIČNA OHRANJENOST

Na gradivu je od **0–10%** poškodb in tako ni nobenih omejitev za uporabo. Takšno gradivo ima na primer nepoškodovan papir, trdno vezavo, odlično ohranjen hrbet in nenatrgane pregibne spoje. Dovoljena je uporaba v čitalnici.

DOBRA OHRANJENOST

Na gradivu je od **10–30%** poškodb; na primer porumenel papir, manjše raztrganine, delno poškodovana vezava, dobro ohranjen hrbet, vezice pa dobro držijo knjižni blok; ta ima lahko že

⁶ Razdelek povzet po Vodopivec, 2003, str. 23–30.

natrgan papir, platnice pa niso natrgane. Uporaba v čitalnici je še dovoljena.

SLABA OHRANJENOST

Na gradivu je **30–50%** poškodb, zato je praviloma uporaba dovoljena le arhivistu za popis gradiva, prepovedana pa je uporaba v čitalnici. Poškodbe, ki kažejo slabo ohranjenost gradiva, so porumenel papir, večje raztrganine, razrahljana ali delno poškodovana vezava, razpadanje hrbta, odstopanje knjižnega bloka, delno potrgane vezice. Priporočljiva je izdelava oziroma uporaba mikrofilmske kopije.

ZELO SLABA OHRANJENOST

Na gradivu je več kot **50%** poškodb – zelo preperel ali močno raztrgan papir, že v fragmentih, močno poškodovana vezava, hudo poškodovan hrbet, potrgane vezice in razrahljan knjižni blok. Za takšno gradivo je nujen konservatorsko-restavratorski poseg, uporaba pa ni dovoljena niti arhivistu, kaj šele v čitalnici. Če je ocenjeno, da bo gradivo po konservatorsko-restavratorskem posegu veliko v uporabi, je pred vezavo nujno napraviti mikrofilmsko kopijo.

Ker pri nekaterih knjigah ni mogoče konkretno določiti stopnje ohranjenosti – knjiga ima na primer odlično ohranjeno pisno podlago (stopnja I) in dobro ohranjeno vezavo (stopnja II) – so v popisnem obrazcu dodane še tri vmesne stopnje: I – II, II – III in III – IV.

Skupna stopnja ohranjenosti gradiva	
I. Odlična hranjenost 0-10 % poškodb na gradivu	II. Dobra ohranjenost 10-30 % poškodb na gradivu
III. Slaba ohranjenost 30-50 % poškodb na gradivu	IV. Zelo slaba ohranjenost več kot 50 % poškodb na gradivu

Iz tabele 1 je vidno, da je večina urbarjev zelo dobro ohranjenih. To so vsi tisti, ki sodijo v skupini I in I – II; skupaj jih je 51 ali 75%. Ti urbarji nimajo poškodb ali pa so te tako majhne, da s konservatorskega stališča skorajda niso vredne omembe.

Zelo blizu jim je tudi 11 urbarjev (16%), ki sodijo v skupino II. Ti urbarji imajo večinoma poškodbe na vezavi (npr. ukrivljene platnice, konkaven hrbet), njihov knjižni blok pa je zelo dobro ohranjen (stopnja I ali I – II).

Tabela 1: Stanje urbarjev

Stanje	Število (%)	Urbarji po signaturah I/
original	47 (69 %)	2u, 7u, 8u, 9u, 11u, 12u, 13u, 15u, 18u, 19u, 20u, 21u, 22u, 23u, 27u, 28u, 29u, 32u, 33u, 35u, 36u, 37u, 39u, 41u, 42u, 44u, 45u, 46u, 47u, 48u, 50u, 51u, 52u, 54u, 55u, 56u, 57u, 58u, 60u, 61u, 62u, 63u, 64u, 65u, 66u, 67u, 68u
restavrirano	13 (20 %)	5u, 6u, 10u, 14u, 24u, 25u, 26u, 31u, 34u, 40u, 49u, 53u, 59u
knjigoveška prevezava	6 (9 %)	3u-1, 4u, 16u, 17u, 30u, 43u
delno restavrirano	1 (1 %)	38u
restavrirano in prevezava	1 (1 %)	3u-2

Bolj problematični so urbarji iz skupin II – III in III (takih je 5 ali 7%); ti nimajo platnic ali pa so te močnejše poškodovane (npr. ločene od knjižnega bloka).

V skupino IV se uvršča le urbar I/9u, ki je tako močno poškodovan, da ga ne more pregledati niti arhivist, kaj šele uporabnik, zato je označen kot nedostopen kos *Zbirke* (glej tabelo 2).

Tabela 2: Potrebna dela

Potrebna dela	Število (%)	Urbarji po signaturah I/
restavriranje	3 (4 %)	2u, 9u, 20u
konserviranje	24 (35 %)	7u, 11u, 12u, 13u, 15u, 18u, 19u, 21u, 22u, 23u, 28u, 32u, 33u, 35u, 36u, 37u, 44u, 52u, 53u, 56u, 61u, 64u, 65u, 67u
mikrofilmanje	3 (4 %)	17u, 25u, 26u
nova, bolj funkcionalna zaščitna škatla	46 (68 %)	2u, 7u, 8u, 9u, 10u, 11u, 12u, 15u, 18u, 19u, 20u, 21u, 22u, 23u, 24u, 25u, 26u, 27u, 28u, 29u, 30u, 32u, 33u, 34u, 35u, 36u, 37u, 39u, 41u, 42u, 43u, 44u, 45u, 46u, 47u, 48u, 49u, 50u, 51u, 52u, 53u, 54u, 58u, 61u, 64u, 67u

3.4 Najpogostejše poškodbe

Pri popisu je bilo obravnavanih dvoje vrst poškodb, in sicer poškodbe na vezavi in poškodbe

na knjižnem bloku. Poškodbe, ki jim je bilo posvečene največ pozornosti, so, kot rečeno, mehanske poškodbe, poškodbe zaradi železotaninskega črnila, poškodbe zaradi insektov, vlage, slabe kakovosti materialov ali slabe vezave. Nastanejo predvsem zaradi človeške malomarnosti in nepozornosti pri hranjenju gradiva. Posledica so tudi druge poškodbe.

3.4.1 Poškodbe na vezavi

Vezava je pri knjigi najbolj izpostavljena in ker je njena osnovna naloga ščititi knjižni blok, je razumljivo, da se večina poškodb »ustavi« na njej. Prav zato je pomembno, da je trpežna in funkcionalna, seveda pa brez človekove pazljivosti takšna ne more ostati za vedno.

Tudi pri obravnavani *Zbirki urbarjev* je poškodb na vezavi kar precej, na srečo v večini primerov niso hujše oziroma jih je mogoče odpraviti z manjšimi posegi.

Od velikega števila raznovrstnih poškodb, ki se pojavljajo na vezavah obravnavanih urbarjev, so v preglednici zbrane le najpogostejše. Med njimi je vsekakor največ mehanskih.

Poškodbe na vezavi	
MEHANSKE POŠKODBE	DRUGE POŠKODBE
<ul style="list-style-type: none"> • natrgana ali obrabljen prevleka • obrabljeni robovi platnic • odstopanje platnic od knjižnega bloka • konkaven hrbet • potrgana zapirala • razrahljane vezice 	<ul style="list-style-type: none"> • luknjice od insektov • ožganine • nagubane platnice zaradi vlage • ukrivljene platnice – novi pergament “vleče”

Stopnja ohranjenosti vezave			
I	ODLIČNA	32	47 %
I – II		22	32 %
II	DOBRA	5	7 %
II – III		2	3 %
III	SLABA	1	1 %
IV	ZELO SLABA	6	9 %

Tabela 3: Stopnja ohranjenosti urbarjev

Skupna stopnja ohranjenosti	Število (%)	Urbarji po signaturah I/
I	33 (49%)	3u-1, 3u-2, 4u, 5u, 6u, 11u, 14u, 16u, 17u, 21u, 23u, 24u, 25u, 26u, 27u, 29u, 30u, 31u, 39u, 40u, 41u, 42u, 46u, 47u, 48u, 49u, 50u, 53u, 54u, 59u, 60u, 62u, 68u
I – II	18 (26%)	13u, 15u, 18u, 22u, 28u, 32u, 33u, 35u, 38u, 43u, 45u, 55u, 57u, 63u, 64u, 65u, 66u, 67u
II	11 (16%)	2u, 10u, 12u, 19u, 20u, 36u, 44u, 51u, 52u, 56u, 61u
II – III	3 (4%)	34u, 37u, 58u
III	2 (3%)	7u, 8u
III – IV	0	-
IV	1	9u

Kljub velikemu številu poškodb in na prvi pogled slabšemu stanju obravnavanih urbarjev podatki v tabeli 3 o stopnji ohranjenosti vezave kažejo, da ima večina urbarjev še dobro ohranjeno vezavo, saj jih po pregledu in analiziranju poškodb lahko kar 32 (47%) uvrstimo pod stopnjo I. To pomeni, da so za zdaj tako rekoč brezhibne. Po ohranjenosti jim je zelo blizu 22 urbarjev (32%), razvrščenih v skupino s stopnjo ohranjenosti I – II; to pomeni, da imajo vezave le manjše poškodbe, na primer blažjo deformacijo hrbta ali strgano prevleko. Precej manj jih je v skupinah II in II – III, v kateri sodijo urbarji z raztrganimi platnicami ali razrahljanimi vezicami in odstopanjem platnic od knjižnega bloka. V skupini stopnje III je le en urbar, ki ima poleg drugih manjših poškodb močnejše konkaven hrbet in platnice, ločene od knjižnega bloka. V skupino med stopnjama III in IV ne sodi noben urbar, v skupini stopnje IV pa so tisti, ki so brez vezave (z izjemo urbarjev I/29u in I/39u), in pa urbar I/9u, ki so ga močno načeli insekti in mu manjka ena platnica.

3.4.2 Poškodbe na knjižnem bloku

Poškodbe na knjižnem bloku so precej blažje kot poškodbe na vezavi in jih je tudi precej manj. Med vsemi je tudi tu največ mehanskih poškodb, ki so prav tako večji del posledica človeške nepazljivosti pri uporabi knjige. Vendar pa so v celoti knjižni bloki obravnavanih urbarjev zelo dobro ohranjeni.

Slika 5: Urbar I/49u: stanje po konservatorsko-restavratorskem posegu

Poškodbe na knjižnem bloku

MEHANSKE POŠKODBE

- razrahljane, razpuščene lege
- obrabljeni, natrgani robovi listov
- iztrgani, izrezani listi
- izpadanje listov

DRUGE POŠKODBE

- luknjice od insektov
- madeži in nagubanost listov zaradi vlage

Stopnja ohranjenosti knjižnih blokov

I	ODLIČNA	43	63 %
I – II		17	25 %
II	DOBRA	7	10 %
IV	ZELO SLABA	1	1 %

Skoraj vsi knjižni bloki so zelo dobro ohranjeni in nimajo hujših poškodb. V skupino s stopnjo I je tako razvrščenih 43 urbarjev (63%); so pravzaprav brez poškodb ali imajo le obrabljene ali umazane robove listov.

V skupino s stopnjo I – II je uvrščenih 17 urbarjev (25%). Povečini imajo strgane, izrezane liste, a to ni vzrok za nadaljnje razpadanje knjižnega bloka; imajo tudi razrahljane vezice ali lege in podobne blage poškodbe. V skupini stopnje II pa so takšni urbarji, katerih knjižni bloki so sicer povezani, a kljub temu tu in tam kakšna lega izpade ali pa je razpuščena; to lahko povzroči večjo škodo, če se listi izgubijo. Takih urbarjev je sedem (10%).

S stopnjo IV je označen samo en urbar. To je urbar I/9u, ki ima močno razjeden in luknjast knjižni blok in zato uporaba ni dovoljena nikomur (slika 4).

4. Sklep

Rezultati materialnega popisa 68 urbarjev, na podlagi katerega naj bi ugotovili stanje in stopnjo ohranjenosti gradiva ter dovolili dostopnost za uporabnike, jasno kažejo, da so urbarji tega dela *Zbirke*, kot je bilo že rečeno, kar dobro ohranjeni. Le en urbar je v takšnem stanju, da uporaba ni dovoljena nikomur in da brez temeljitega konservatorsko-restavratorskega postopka uporaba ni mogoča. Nekaj urbarjev je po drugi strani takih, da je uporaba strogo omejena, večina pa jih kljub raznovrstnim poškodbam še ni ogroženih, a je – tako kot pri večini arhivskega gradiva – uporaba dovoljena z določenimi pogoji.

Glede na popisane poškodbe ugotavljamo, da je bil za večino teh kriv človek. Na gradivu prevladujejo predvsem mehanske poškodbe, te pa so nastajale zaradi nepravilnega ravnanja z njimi. Natrgana prevleka, obrabljeni robovi listov in platnic, izpadanje listov, zmečkanine, ožganine, razni pregibi in umazanost so predvsem posledica neustrezne uporabe in hranjenja.

Stanje obravnavanih urbarjev

Originalni	47	70 %
Restavrirani	14	20 %
Prevezani	7	10 %

Vezava pri urbarjih

Trda	46	68 %
Poltrda	2	3 %
Mehka	12	18 %
Polmehka	1	1 %
Manjka	7	10 %

Skupna stopnja ohranjenosti

Odllična	I	33	49 %
Zelo dobra	I – II	18	26 %
Dobra	II	11	16 %
Precej slaba	II – III	3	4 %
Slaba	III	2	3 %
Zelo slaba	IV	1	1 %

Na podlagi v popisu ugotovljenih poškodb smo nekaj urbarjev predlagali za konservatorsko-restavratorske posege. Danes ta dela sicer izvajajo v precej manjši meri kot nekoč. Opravljajo le minimalne posege, predvsem pa s primernejšimi tehnikami in materiali, ki so kolikor mogoče podobni originalnim. Vedno bolj se namreč zavedamo, da s posegi knjiga izgublja zgodovinsko verodostojnost svoje materialne podobe.

Izbrana literatura

Avguštin Florjanovič, B. *Popis knjižnih vezav (na primeru 23 knjig iz frančiškanskega samostana Kostanjevica v Novi Gorici): diplomsko delo*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2002.

Bogovčič, I. Prispevek k slovenski restavratorski terminologiji. V: *Zbornik razprav: Konserviranje knjig in papirja*. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 1997. str. 63–68.

Clarkson, C. Varno ravnanje s srednjeveškimi rokopisi in prvotiski in njihovo razstavljanje. V: *Zbornik razprav: Konserviranje knjig in papirja*. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 1997. str. 141–188.

Čučnik – Majcen, N. *Zapis v čas: osnove varovanja in konserviranja knjižničnega in arhivskega gradiva*. 1. izd. Ljubljana: samozaložba, 1996.

Golob, N. Pergament je najplemenitejša pisna osnova. V: *Samostani v srednjeveških listinah na Slovenskem*. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 1993. str. 65–80.

IFLA načela za hrambo knjižničnega gradiva in za ravnanje z njim. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za bibliotekarstvo, Arhiv Republike Slovenije, 2000.

Juričić Čargo, D. Urbarji gospostva Ribnica iz let 1621–1848. *Arhivi*, let. 19, 1996, št. ½. str. 111–117.

- Kos, D. *Urbarji za Belo krajino in Žumberk (15.–18. stoletje)*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstveno raziskovalni center SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, 1991.
- Ludvik, J. *Stanje dela Zbirke urbarjev Arhiva Republike Slovenije: diplomsko delo*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2004.
- Maniaci, M. *Terminologia del libro manoscritto*. Milano: Editrice Bibliografica, 1996.
- Pearson, D. *Provenance Research in Book History: A Handbook*. London: The British Library, 1994.
- Umek, E. Reformirani urbarji deželno knežjih gospostev na Kranjskem. *Zgodovinski časopis*, let. 36, 1982, št. 4, str. 311–320.
- Umek, E. Urbar. V: *Enciklopedija Slovenije*, zv. 14. (U–We). Ljubljana: Mladinska knjiga, 2000. str. 95–96.
- Vodopivec, J. Trajnost dediščine na papirju. *Arhivi*, let. 26, 2003, št. 1, str. 23–30.
- Vodopivec, J. *Vezave srednjeveških rokopisov: strukturne prvine in njihov razvoj*. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 2000.
- Vodopivec, J., Golob, N. *Zapis in podoba: ohranjanje, obnavljanje, oživljanje*. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 1996.
- Volčjak, J. *Samostan dominikank v Velesovem 1238–1782: diplomatska naloga*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za zgodovino, 2000.
- Žnidaršič Golec, L. *Zbirka urbarjev – okrog 1350–1850: arhivski inventar (tipkopis)*. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 2003.
- Zontar, J. *Arhivska veda v 20. stoletju*. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 2003.

Priloga 1: Seznam obravnavanih urbarjev¹

- * I/1u Urbar gospostva Bekštanj / 1531 (izročen Deželnemu arhivu v Celovcu)
- I/2u [Urbar gospostva Bistra] / 1659
- I/3u-1 Urbar dednih posesti družine Egkh na Kranjskem /.../ 1539–1541
- I/3u-2 [Priročni urbar dedne posesti Janeza Jožefa barona Egkha-Hungerspacha na Kranjskem /.../] / 1551–1553
- I/4u [Priročni urbar dednih posesti Janeza Jožefa barona Egkha-Hungerspacha na Kranjskem] / 1556–1560
- I/5u Urbar posesti, izhajajočih iz gospostva Brdo / 1662–1669
- I/6u Urbar gospostva Brdo / 1658–1669
- I/7u [Priročni urbar gospostva Brdo] / 1669–1673
- I/8u [Priročni urbar gospostva Brdo] / 1646–1697
- I/9u [Priročni urbar gospostva Brdo] / 1705–1718
- I/10u Novoreformirani urbar gospostva Gamberk / 1571
- I/11u Knjiga novih najemnin podložnikov kapitlja metropolije Gorica / 1780–1798
- I/12u [Urbar gospostva Gradac] / 1771–1775
- I/13u Urbar gospostva Hošperk, Šteberk /.../ 1670–1718
- I/14u [Priročni urbar gospostva Hmeljnik] / 1649–1739
- I/15u [Register desetine od prirastka živali gospostva Hmeljnik] / 1838–1848
- I/16u [Urbar gospostva Idrija] / 1629–1694
- I/17u Opis vseh posesti /.../, ki pripadajo kolegiju Družbe Jezusove v Ljubljani /.../ 16. stoletje – 1754
- I/18u Urbar na Kranjskem ležečih imenj /.../, inkorporiranih Seminarju ljubljanskega jezuitskega kolegija / 1685–1774
- I/19u Urbar gospostva Klevevž / 1660–1702
- I/20u Register male pravde in kaščni register gospostva Klevevž / 1761–1785
- I/21u Glavni urbar graščine Kolovec / 18. stoletje
- I/22u Urbar komende Sv. Petra na Kranjskem / 1697–1761
- I/23u Urbar komende Sv. Petra / 1720–1780
- I/24u Urbar gospostva Kostanjevica / 1669–1710
- I/25u Urbar gospostva Krško / 1653–1659
- I/26u Inventar škofije Krka / 1643
- I/27u Inventar škofije Krka / 1627–1653
- I/28u Urbar gospostva Logatec / 1674–1718
- I/29u Urbar graščine Medija / 1580

¹ Seznam po signaturah in naslovih urbarjev je oblikovala Lilijana Žnidaršič Golec ob vsebinskem popisu urbarjev.

- I/30u Urbar graščine Medija / 1635–1678
I/31u [Priročni urbar graščine Medija] / 1714–1763
I/32u Temeljni urbar gospostva Mehovo / 1623
I/33u Urbar gospostva Mehovo / 1666–1677
I/34u [Urbar urada Naklo] / s. d. (okrog 1750)
I/35u Novoreformirani urbar deželskega sodišča Novi grad pri Ilirski Bistrici / 1574
I/36u [Priročni urbar gospostva Pilštanj] / 1621–1670
I/37u [Priročni urbar gospostva Pilštanj] / 1613–1677
I/38u Štift register dvorca Praproče /.../ s. d. (okrog 1740)
I/39u Urbar urada Preddvor / 1612–1635
I/40u [Priročni urbar gospostva Rakovnik] / 1738–1746
I/41u Novi urbar za peti del posesti graščine Ravne /.../ 1726
I/42u Novoreformirani urbar gospostva Rekštanj / 1575
I/43u [Priročni urbar gospostva Slatna] / 1704–1729
I/44u [Priročni urbar gospostva Slatna] / 1715–1720
I/45u Priročni urbar graščine Podsmreka / 1749–1777
I/46u Rektificirani štift register graščine Stemerhof / 1783–1787
I/47u Urbar davkov in kontribucij župnije Šmarje /.../ 1750–1778
I/48u Novoreformirani urbar urada Šteberk / 1575
I/49u Urbar dominikanskega ženskega samostana Velesovo / 1458 – 16. stoletje
I/50u Urbar uradov žup Preserje, Golo in Brezovica / 1716–1726
I/51u [Urbar župe Študenec] / 1727
I/52u [Urbar župe Šentvid] / 1726
I/53u Urbar graščine Vinica na Kolpi / 1652–1675
I/54u Knjiga ribnikov gospostva Vurberk / 1735–1743
I/55u [Priročni urbar graščine Zalog] / 1688–1699
I/56u [Priročni urbar graščine Zbure] / 1716–1721
I/57u Urbar činža, žita in male pravde pri graščini Zbure / 1778–1793
I/58u Urbar imenj pl. Purgstallov /.../ 1664–1687
I/59u [Priročni urbar gospostva Burgstall] / 1692–1702
I/60u Priročni urbar gospostva Burgstall / 1681–1702
I/61u Urbar gosposočinskih terjatev od kupljenih podložnikov [na Lurnskem polju] / 1632–1635
I/62u Register gornine gospostva Eibiswald [Burgstall] / 1692–1702
I/63u Urbar gospostva Uttenheim in graščine Giessbach / 1643–1793
I/64u Urbar gospostva Tolmin / 1598
I/65u Urbar posesti bratov Virginija in Hieronima Formentin / s. d. (1606)
I/66u Urbar posesti, dodeljene v fevd Jerneju Formentinu / 1606
I/67u [Urbar gospostva Tolmin] / 1624
I/68u Protokol beneficija Blažene Device Marije v Lescah / 1726–1763

Priloga 2: Popisni obrazec za urbarje od I/2u do I/68u (Vodopivec, Žnidaršič Golec, Ludvik)

1. STANJE		☐ original	☐ restravrirano	☐ prevezava
2. PISNA PODLAGA		☐ papir	☐ pergament	
3. VEZAVA				
Tip	☐ trda	☐ poltrda	☐ mehka	☐ polmehka ☐ manjka
Material	☐ usnje	☐ polusnje	☐ pergament	☐ papir ☐ platno ☐ drugo
4. DIMENZIJE KNJIGE		višina: _____ cm ;	širina: _____ cm ;	debelina: _____ cm
5. ŠTEVILO LISTOV		skupaj: _____	popisani: _____	nepopisani: _____
ŠTEVILO STRANI		skupaj: _____	popisane: _____	nepopisane: _____
priloženi listi		vloženi lističi med knjižni blok		

1. OPRAVLJENA DELA		restavriranje	☐ da	☐ ne
		prevezava	☐ da	☐ ne
		mikrofilmanje	☐ da	☐ ne
		zaščita	☐ da	☐ ne
2. POTREBNA DELA		restavriranje	☐ da	☐ ne
		konserviranje	☐ da	☐ ne
		mikrofilmanje	☐ da	☐ ne
		zaščita	☐ da	☐ ne
3. SKUPNA STOPNJA OHRANJENOSTI				
I	I - II	II	II - III	III
				III - IV
				IV

1. KNJIŽNI BLOK				
a) pisna podlaga	☐ papir	☐ pergament		
b) tip	☐ enopolni	☐ večpolni:	☐ šivani	☐ lepljeni
		število pol / bifolijev v poli: _____		
c) povezava	☐ da	☐ ne		
2. PLATNICE	☐ da	☐ ne	☐ drugo _____	
oblika				
opora	☐ lesena	☐ lepenka	☐ brez opore	☐ drugo _____
prevleka	☐ usnjena	☐ irhovina		
		☐ taninsko usnje		
		☐ dekorirano: _____	nedekorirano	☐
		☐ galunsko usnje		
	☐ pergamentna	☐ naravna barva pergamenta		
		☐ obarvana		
		☐ makulaturna:		
			☐ z glagolskim besedilom	
			☐ z latinskim besedilom	
			☐ z nemškim besedilom	
			☐ z notnim zapisom	
			☐ drugo _____	
	☐ papirna	☐ naravna barva papirja		
		☐ dekorirana		
	☐ tkaninasta	☐ tip tkanine		
		☐ barva		
	☐ drugo			
3. VRSTA GLAVNIH VEZIC				
št. vezic _____;	material:	☐ vrvica	☐ trakovi: _____	☐ brez vezic

4. KAPITAL	☐ kot strukturni element	☐ prišit	☐ lepjen
	☐ kot dekorativni trak	☐ prišit	☐ lepjen
	☐ brez kapitala	☐ potrgan	☐ ni obstajal
5. HRBET	oblika hrbta _____		
	razpiranje knjižnega bloka	☐ normalno	☐ štrleče _____ (stopnja)
6. ZAPIRALA	☐ trakovi		
	☐ zaklepi:	☐ togi del	☐ gibljivi del
	☐ brez zapiral	☐ potrgana:	☐ niso obstajala
7. OBREZA	☐ nedekorirana		
	☐ dekorirana:	☐ barvana	
		☐ pozlačena	
		☐ cizelirana	
		☐ potisnjena - marmorirana	
	☐ drugo _____		

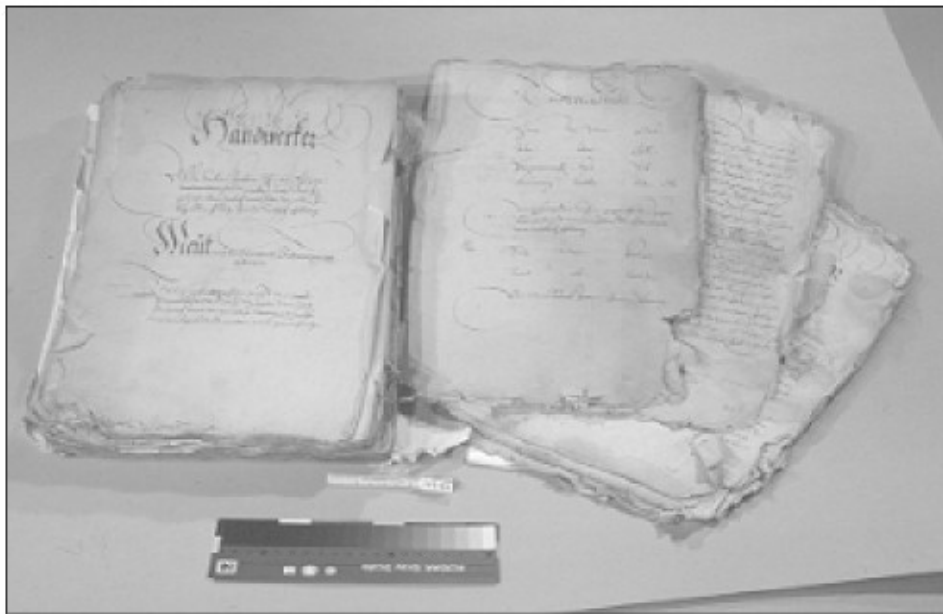
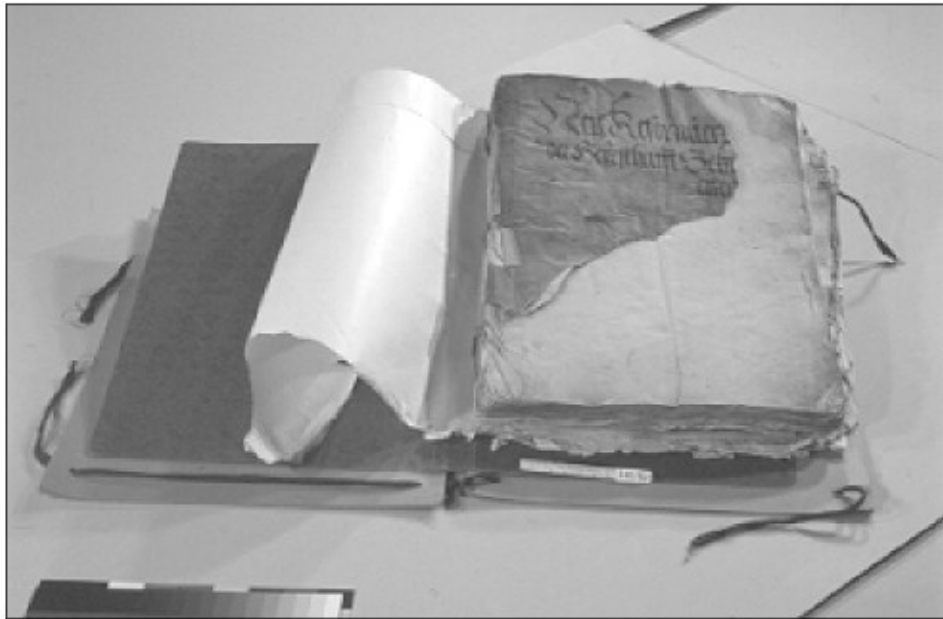
POSEBNOSTI	☐ pečati	_____
	☐ ovitek	_____
	☐ kazalke	_____
	☐ iniciale	_____
	☐ ilustracije	_____
	☐ drugo	_____

VEZAVA								POŠKODBE	KNJIŽNI BLOK							
SKUPNA STOPNJA OHRANJENOSTI									SKUPNA STOPNJA OHRANJENOSTI							
I	I - II	II	II - III	III	III - IV	IV			I	I - II	II	II - III	III	III - IV	IV	
.....								mehanske							
.....									železotaninsko črnilo						
.....								insekti							
.....									vlaga						
.....								slaba kakovost materialov							
.....									slaba vezava						
.....								drugo							
.....															
.....															

Priloga 3: Pregled stanja urbarjev od I/2u do I/68u (Ludvik, 2004, str. 81–82)

Signatura urbarja I	Stanje ob popisu	Pisna podlaga	Tip vezave	Material vezave	Skupna stopnja ohranjenosti	Stopnja ohranjenosti vezave	Stopnja ohranjen. knjiž. bloka
2u	original	papir	polmehka	usnje	dobra (II)	dobra (II)	zelo dobra (I-II)
3u/1	prevezava	papir	trda	pergament	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
3u/2	rest. in prevez.	papir	trda	pergament	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
4u	prevezava	papir	trda	platno	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
5u	restavriran	papir	trda	papir	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
6u	restavriran	papir	trda	papir	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
7u	original	papir	brez	brez	slaba (III)	zelo slaba (IV)	dobra (II)
8u	original	papir	brez	brez	slaba (III)	zelo slaba (IV)	dobra (II)
9u	original	papir	poltrda	usnje	zelo slaba (IV)	zelo slaba (IV)	zelo slaba (IV)
10u	restavriran	papir	trda	usnje	dobra (II)	dobra (II)	odlična (I)
11u	original	papir	trda	polusnje	odlična (I)	zelo dobra (I-II)	odlična (I)
12u	original	papir	brez	brez	dobra (II)	precej slaba (III-IV)	zelo dobra (I-II)
13u	original	papir	trda	usnje	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)
14u	restavriran	papir	trda	usnje	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
15u	original	papir	trda	usnje	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)	odlična (I)
16u	prevezava	papir	trda	platno	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
17u	prevezava	papir	trda	usnje	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
18u	original	papir	trda	polusnje	zelo dobra (I-II)	dobra (II)	odlična (I)
19u	original	papir	poltrda	usnje	dobra (II)	zelo dobra (I-II)	dobra (II)
20u	original	papir	trda	polusnje	dobra (II)	dokaj slaba (II-III)	odlična (I)
21u	original	papir	trda	usnje	odlična (I)	zelo dobra (I-II)	odlična (I)
22u	original	papir	trda	usnje	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)	odlična (I)
23u	original	papir	trda	usnje	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
24u	restavriran	papir	trda	usnje	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
25u	restavriran	papir	mehka	pergament	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
26u	restavriran	papir	trda	pergament	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
27u	original	papir	trda	pergament	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
28u	original	papir	trda	usnje	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)
29u	original	pergament	brez	brez	odlična (I)	ni jasno	odlična (I)
30u	prevezava	papir	trda	polplatno	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
31u	restavriran	papir	trda	usnje	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
32u	original	papir	trda	pergament	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)	odlična (I)
33u	original	papir	trda	pergament	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)
34u	restavriran	papir	brez	brez	dokaj slaba (II-III)	zelo slaba (IV)	zelo dobra (I-II)
35u	original	papir	mehka	pergament	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)
36u	original	papir	trda	pergament	dobra (II)	dokaj slaba (II-III)	odlična (I)

37u	original	papir	trda	pergament	dokaj slaba (II-III)	slaba (III)	dobra (II)
38u	delno rest.	papir	mehka	papir	zelo dobra (I-II)	odlična (I)	zelo dobra (I-II)
39u	original	papir	brez	brez	odlična (I)	ni jasno	odlična (I)
40u	restavriran	papir	trda	usnje	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
41u	original	papir	mehka	papir	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
42u	original	papir	mehka	pergament	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
43u	prevezava	papir	trda	polplatno	zelo dobra (I-II)	odlična (I)	zelo dobra (I-II)
44u	original	papir	trda	polusnje	dobra (II)	dobra (II)	zelo dobra (I-II)
45u	original	papir	trda	polusnje	zelo dobra (I-II)	odlična (I)	zelo dobra (I-II)
46u	original	papir	trda	polusnje	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
47u	original	papir	trda	usnje	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
48u	original	papir	mehka	pergament	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
49u	restavriran	pergament	trda	usnje	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
50u	original	papir	trda	pol-pergament	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
51u	original	papir	trda	usnje	dobra (II)	zelo dobra (I-II)	dobra (II)
52u	original	papir	trda	usnje	dobra (II)	zelo dobra (I-II)	odlična (I)
53u	restavriran	papir	trda	polusnje	odlična (I)	zelo dobra (I-II)	odlična (I)
54u	original	papir	mehka	pergament	odlična (I)	zelo dobra (I-II)	odlična (I)
55u	original	papir	trda	polusnje	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)
56u	original	papir	trda	pergament	dobra (II)	dobra (II)	zelo dobra (I-II)
57u	original	papir	trda	polusnje	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)
58u	original	papir	brez	brez	dokaj slaba (II-III)	precej slaba (III-IV)	dobra (II)
59u	restavriran	papir	trda	pergament	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
60u	original	papir	trda	pergament	odlična (I)	zelo dobra (I-II)	odlična (I)
61u	original	papir	mehka	pergament	dobra (II)	zelo dobra (I-II)	dobra (II)
62u	original	papir	trda	pergament	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)
63u	original	papir	trda	usnje	zelo dobra (I-II)	odlična (I)	zelo dobra (I-II)
64u	original	papir	mehka	pergament	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)
65u	original	papir	mehka	papir	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)
66u	original	papir	mehka	papir	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)	odlična (I)
67u	original	papir	mehka	usnje	zelo dobra (I-II)	zelo dobra (I-II)	odlična (I)
68u	original	papir	trda	polusnje	odlična (I)	odlična (I)	odlična (I)

*Sliki 6a in 6b: Urbar AS 1074, III/3u – stanje pred konservatorskim posegom.
Sliki prikazujeta urbar v zelo slabem stanju (IV. stopnja ohranjenosti).
Poškodbe so nastale zaradi pogoste malomarne rabe in dolgotrajne
izpostavljenosti vlagi v preteklosti.*